

Az aranyvonat Brennbergben

Sok ember fantáziáját megmozgatta már az aranyvonat, mely egykor Brennbergben állomásozott. Igaz ez, vagy csak a fantázia terméke? Mit mondanak erről a források?

"Mindenekelőtt egy közkeletű félreértést kell tisztázni. A második világháború utolsó hónapjaiban két olyan szerelvény is nyugat felé indult, amelyet később "aranyvonat" néven emlegettek. Az egyik a Magyar Nemzeti Bank értékeit szállító vonat volt, amely a jegybank tulajdonán (29 tonna arany, illetve valuta-, részvényállomány stb.) kívül a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank aranykincsét, közgyűjteményi javakat (Országos Széchényi Könyvtár, Magyar Tudományos Akadémia értékei stb.) és egyes állami kezelésű letétállományokat (Budapest Székesfővárosi Árvaszék, bűnügyi letétek), köztük különböző forrásokból származó zsidó eredetű vagyont tartalmazott. A szerelvény 1945 januárjában két részletben hagyta el az országot, a cél az ausztriai Spital am Pyhrn volt. A szállítmány itt, Salzburgtól 90 kilométerre keletre került az amerikai hadsereg kezére 1945. május 7-én. A vonat értékeinek nagy részét 1946 és 1947 folyamán az amerikai hatóságok visszaadták Magyarországnak. A zsidóktól elvett értékek jelentős hányada nem érkezett vissza.

(Az aranyvonat összeállítása) A másik, az úgynevezett "zsidó" aranyvonat, zsidó tulajdonú javakat tartalmazott. A Magyarország német megszállása után felálló kollaboráns Sztójay-kormány 1944. március végétől a jogfosztó rendeletek özönét zúdította a magyar zsidóságra. Az április közepén kibocsátott 1600/1944 ME sz. rendelet állami zár alá helyezte a zsidók ingó és ingatlan vagyonának túlnyomó részét. Még a nyilas hatalomátvétel előtt megszületett a döntés, hogy a könnyen mozgatható, legértékesebb zsidó vagyontárgyakat össze kell gyűjteni, és a szovjet csapatok elől nyugatra kell menekíteni. A fővárosban a Postatakarékpénztár Lónyay utcai árverési csarnokában tárolt zsidó vagyon vonatra rakodása október 7-én kezdődött meg, a szerelvény végül október 14-én indult Zircre. Az eredeti tulajdonosok nagy része már hónapokkal korábban elhamvadt az auschwitz-birkenau krematóriumokban, mások táborokban, a főváros "csillagos házaiban" és munkaszolgálatos századokban várták a háború végét.

A Zirc melletti Óbányán tárolták a szállítmányt. A zsidók vagyonát szállító vagonok elsősorban az oroszok által még meg nem szállt, trianoni területekről jöttek. December utolsó, január első napjaiban az értékeket négy részletben átszállították a nyugati határszélen lévő Brennbergbányára. Itt még három hónapon keresztül duzzadt a rakomány, a legutolsó vagon március végén érkezett Szombathelyről. A győri zsidók néhány képével együtt Brennbergbányára, majd a vonatra került a Győri Múzeum számos festménye is. Nem tartalmazott zsidó vagyont az a néhány, személyes holmikkal teli láda és bőrönd sem, amelyeket körülbelül húsz menekülő, nem zsidó magyar rakott fel a vonatra. A néhány tucat festménytől és a pár csomagtól eltekintve a szállítmány teljes egészében az elkobzott zsidó vagyont tartalmazta...

1945. március 30-án a szovjet csapatok megközelítették Brennbergbányát. .. A vonat megbízott parancsnoka, Avar László, egykori zentai polgármester délután adott utasítást a vonat indulására. A szállítmány útja Ausztriába vezetett." <http://www.gyorjewish.org/az.htm>

A brennbergiek is megőrizték az aranyvonat emlékét, Becher Nándor: Mesél a brennbergi múlt című könyvében leírja milyen gazdag karácsony volt 1945-ben. Ugyanis a gyerekek ott játszottak, ahol korábban a zsidók vagyonát szortírozták és ahová a törött tárgyakat kidobták. Itt találtak a gyerekek egy albumot, melyben képek helyett sárga fólia volt. Örömmel vitték haza és abban az évben ebbe csomagolták a szegényes szaloncukrokat. Ekkor még nem sejtették, hogy ez volt életük leggazdagabb karácsonya, csak később tudták meg, hogy ez nem fólia volt, hanem 20 karátos színarany. De sajnos akkorra már nem maradt meg belőle semmi.

Amikor Brennbergben tanítottam az általános iskolában 1995-ben, az egyik tanítványom egyszer 2 zsidó gyertyatartót hozott ajándékba. Honnét volt egy egyszerű brennbergi családnak zsidó kegytárgya, ha nem az egykori aranyvonatról? Aki nem hiszi, hívjon fel, megmutatom!

Taschner Tamás 2013.

Folytatás. A fenti kis írást 2013-ban írtam. 2016. januárban Tárkányi Sándor, aki az "Elfeledett soproniak" kiállítást rendezte, megkeresett, hogy a két gyertyatartót nem kölcsönözném egy kiállítás számára, ugyanis nagyon kevés tárgyi emlék van ebből a korból. Én igent mondtam, így a két kis gyertyatartó előkelő helyre fog kerülni. Erre való tekintettel fotót közlök hiszen többé nem igaz az előző cikk utolsó mondata :)

Taschner Tamás 2016.

Sopron másképp - idegenvezetés és élménytúrák Sopronban és a Fertő-tájon